EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 9.3.2010
KOM(2010)82 galutinis

2010/0050 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

dėl teisės į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese

AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

1. ĮVADAS

1. Šiuo Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos pasiūlymu siekiama nustatyti teisės į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese visoje Europos Sąjungoje bendrus būtiniausius standartus. Pasiūlymas yra pirmoji iš daugelio priemonių, nustatytų 2009 m. lapkričio 30 d. Tarybos priimtame procesinių teisių veiksmų plane, kuriame Komisijai nurodyta laipsniškai pateikti pasiūlymus. Šiuo metu toks metodas laikomas geriausiu; jį taikant bus galima laipsniškai kurti pasitikėjimą ir prisidėti prie tarpusavio pasitikėjimo stiprinimo. Todėl šis pasiūlymas turėtų būti laikomas teisės aktų paketo, kuris bus pristatytas per ateinančius keletą metų ir kuriuo bus sudarytas būtiniausių procesinių teisių baudžiamajame procese Europos Sąjungoje rinkinys, dalimi.

2. Pasiūlymu siekiama pagerinti proceso kalbos nesuprantančių ir ja nekalbančių įtariamųjų teises. Nustačius su šiomis teisėmis susijusius bendrus būtiniausius standartus, turėtų būti lengviau taikyti abipusio pripažinimo principą ir dėl to pagerėtų valstybių narių ir ES teisminis bendradarbiavimas.

3. Pasiūlymas yra panašus į 2009 m. liepos 8 d. pateiktą pamatinio sprendimo projektą[1] ir jį pakeičia. Tekstą aptarė Tarybos darbo grupės. 2009 m. spalio 23 d. Teisingumo tarybos posėdyje sutarta dėl bendro metodo, tačiau nepakako laiko susitarimui priimti iki Lisabonos sutarties įsigaliojimo 2009 m. gruodžio 1 d., taigi ankstesnis pasiūlymas nustojo galioti.

4. Teisinis pasiūlymo pagrindas – Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 82 straipsnio 2 dalis. Tame straipsnyje nustatyta, kad *„Europos Parlamentas ir Taryba, priimdami direktyvas pagal įprastą teisėkūros procedūrą, gali nustatyti tokias minimalias taisykles, kokių reikia nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui bei policijos ir teisminiam bendradarbiavimui peržengiančio sienas pobūdžio baudžiamosiose bylose palengvinti. Šiose minimaliose taisyklėse atsižvelgiama į skirtingas valstybių narių teisines tradicijas ir sistemas.*

   Jos yra susijusios su:

   a) valstybių narių tarpusavio įrodymų leistinumu;

   b) asmenų teisėmis baudžiamajame procese;

   c) nusikaltimų aukų teisėmis;

   d)[…].“

   Kad abipusis pripažinimas tinkamai veiktų, būtinas tarpusavio pasitikėjimas. Tam tikras suderinamumo laipsnis yra būtinas norint sustiprinti tarpusavio pasitikėjimą, vadinasi, ir bendradarbiavimą.

---

[1] COM (2009) 338, 2009 7 8.

5. Asmeniui, kuriam pareikšti kaltinimai, nesuprantančiam proceso kalbos, teisė į vertimą žodžiu ir raštu, kuri yra įtvirtinta Europos žmogaus teisių konvencijoje (EŽTK) ir gali būti kildinama iš ES pagrindinių teisių chartijos[2], yra labai svarbi, kad įtariamasis žinotų jam pareikštus kaltinimus ir suprastų procesą. Pagal EŽTK vertimo žodžiu ir raštu paslaugos turi būti teikiamos nemokamai.

6. Poveikio vertinimas SEC (2009) 915 ir jo santrauka SEC (2009) 916. Norėdama paremti 2009 m. liepos mėn. pasiūlymą, Komisija atliko pasiūlymo poveikio įvertinimą, kuris galioja *mutatis mutandis* šiam direktyvos pasiūlymui. Poveikio vertinimo ataskaita pateikta http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_carried_out/docs/ia_2009/sec_2009_0917_en.pdf.

2. BENDROSIOS APLINKYBĖS

7. Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad pagrindinės teisės, kurias garantuoja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų, sudaro Sąjungos teisės bendruosius principus. Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Sąjunga pripažįsta 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, patikslintoje 2007 m. gruodžio 12 d. Strasbūre, išdėstytas teises, laisves ir principus; Chartija turi tokią pat teisinę galią, kaip ir Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo ir Europos Sąjungos sutartis. Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, įskaitant teisę gauti teisinę pagalbą ir būti atstovaujamam, o 48 straipsnyje nustatyta, kad turi būti gerbiama teisė į gynybą.

8. Tamperės Europos Vadovų Tarybai[3] pirmininkavusios valstybės narės išvadose nustatyta, kad abipusio pripažinimo principas turėtų tapti teisminio bendradarbiavimo kertiniu akmeniu, tačiau atkreipiamas dėmesys, kad abipusio pripažinimo principas „<...> ir būtinas teisės aktų suderinimas palengvintų <...> teisminę asmens teisių apsaugą“[4].

9. 2000 m. liepos 26 d. Komisijos komunikate Tarybai ir Europos Parlamentui dėl galutinių nuosprendžių baudžiamosiose bylose abipusio pripažinimo[5] nustatyta, kad „turi būti užtikrinama, ne tik kad nuo [abipusio pripažinimo] principo įgyvendinimo nenukentėtų įtariamieji ir jų gynybos teisės, bet ir kad būtų padidintos procesinės garantijos“.

10. Šios nuostatos buvo įtvirtintos Tarybos ir Komisijos priimtoje Priemonių, skirtų sprendimų baudžiamosiose bylose abipusio pripažinimo principui įgyvendinti,

---

2 Su Pagrindinių teisių chartija susijusiuose išaiškinimuose (OL C 303, 2007 12 14), pridėtuose prie Chartijos, 48 straipsnio išaiškinime nustatyta: „48 straipsnis yra toks pat kaip EŽTK 6 straipsnio 2 ir 3 dalys [*cituojamos EŽTK 6 straipsnio 2 ir 3 dalys*]. Remiantis 52 straipsnio 3 dalimi, šios teisės turinys ir taikymo apimtis yra tokia pati kaip EŽTK garantuotos teisės.“ Chartijos 52 straipsnio 3 dalyje taip pat teigiama: „Ši nuostata nekliudo Sąjungos teisėje numatyti didesnę apsaugą.“

3 1999 m. spalio 15–16 d.

4 33 išvada.

5 COM (2000) 495, 2000 7 29.

programoje[6] („Priemonių programa“). Joje nurodyta, kad „abipusio pripažinimo principas labai priklauso nuo daug kriterijų, kurie lemia jo veiksmingumą“.

11. Šiems kriterijams priskiriami įtariamųjų teisių apsaugos mechanizmai (3 kriterijus) ir bendrų būtiniausių standartų, reikalingų abipusio pripažinimo principo taikymui palengvinti, apibrėžimas (4 kriterijus). Šiuo direktyvos pasiūlymu įgyvendinamas užsibrėžtas tikslas – stiprinti asmens teisių apsaugą.

12. 2004 m. Komisija pateikė išsamų teisės akto pasiūlymą[7] dėl tam tikrų svarbių kaltinamųjų baudžiamajame procese teisių. Taryba pasiūlymo nepriėmė.

13. 2009 m. lapkričio 30 d. Teisingumo taryba priėmė veiksmų planą, skirtą įtariamųjų ar kaltinamųjų baudžiamuosiuose procesuose procesinėms teisėms stiprinti[8], kuriame raginama priimti penkias priemones dėl tam tikrų svarbių procesinių teisių, remiantis laipsnišku metodu ir Komisija kviečiama pateikti atitinkamus pasiūlymus. Pirmoji veiksmų plane numatyta priemonė susijusi su teise į vertimą žodžiu ir raštu.

14. 2009 m. gruodžio 10–11 d. posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba[9] priėmė Stokholmo programą, kurioje dar kartą patvirtinta, kad svarbu gerbti asmens teises baudžiamajame procese, nes jos yra pagrindinė Sąjungos vertybė ir svarbi valstybių narių tarpusavio pasitikėjimo ir visuomenės pasitikėjimo Europos Sąjungoje dalis. Stokholmo programoje nurodoma, kad veiksmų planas yra neatsiejama daugiametės programos dalis, ir Komisija raginama pateikti atitinkamus pasiūlymus, kad programą būtų galima greitai įgyvendinti.

3. EŽTK IR ES PAGRINDINIŲ TEISIŲ CHARTIJOJE NUSTATYTA TEISĖ Į VERTIMĄ RAŠTU IR ŽODŽIU

15. EŽTK 5 straipsnyje „Teisė į laisvę ir neliečiamybę“ nustatyta, kad

„1. Kiekvienas žmogus turi teisę į laisvę ir asmens neliečiamybę. Niekam negali būti atimta laisvė kitaip, kaip šiais atvejais ir pagal įstatymo nustatytą tvarką: (...)

f) kai žmogus teisėtai suimamas ar sulaikomas <...> kai imamasi veiksmų <...> jį išduoti kitai valstybei.

2. „Kiekvienam suimtajam turi būti nedelsiant jam suprantama kalba pranešama, dėl ko jis suimamas ir kuo kaltinamas.

(...)

4. Kiekvienas, kuriam atimta laisvė dėl sulaikymo ar suėmimo, turi turėti teisę kreiptis į teismą skųsdamasis, kad neteisingai sulaikytas, kuris nedelsdamas turi priimti sprendimą ir, jeigu asmuo sulaikytas neteisėtai, nuspręsti jį paleisti.“

6 straipsnyje „Teisė į teisingą bylos nagrinėjimą“ nustatyta, kad:

---

6 OL C 12, 2001 1 15, p. 10.
7 COM (2004) 328, 2004 4 28.
8 OL C 295, 2009 12 4, p. 1.
9 Europos Vadovų Tarybos išvados, 2009 m. gruodžio 10–11 d.

„3. Kiekvienas asmuo, kaltinamas nusikaltimo padarymu, turi teisę mažiausiai į šias garantijas:

a) kad jam būtų skubiai ir nuodugniai pranešta tokia kalba, kurią jis supranta, apie pareiškiamo jam kaltinimo pagrindą ir motyvus;

(...)

e) kad jis galėtų nemokamai naudotis vertėjo pagalba, jeigu jis nesupranta arba nekalba teismo procese vartojama kalba.“

Šios teisės nustatytos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6 ir 47–50 straipsniuose. Visų pirma 47 straipsnyje užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, įskaitant teisę į teisinę pagalbą ir atstovavimą. 48 straipsnyje užtikrinama pagarba nekaltumo prezumpcijai ir teisei į gynybą[10].

16. Europos žmogaus teisių teismas nustatė, kad pagal EŽTK 6 straipsnį kaltinamasis turi teisę į nemokamą vertimą žodžiu net jeigu jis nuteisiamas, kad jis turi teisę gauti dokumentus, kuriuose kaltinimai nurodomi jam suprantama kalba, kad vertimas žodžiu turi būti pakankamas, tam kad kaltinamasis galėtų suprasti bylos esmę, ir kad vertėjas žodžiu turi būti kompetentingas. Kaltinamojo teisė į nemokamą vertimą žodžiu net jeigu jis nuteisiamas nustatyta sprendime *Luedicke, Belkacem ir Koç prieš Vokietiją*[11]. Sprendime *Kamasinski prieš Austriją*[12] nustatyta, kad vertimas žodžiu turėtų būti pakankamai aukšto lygio, kad kaltinamasis galėtų žinoti apie jam iškeltą bylą ir pats gintis. Teisė taikoma dokumentinei medžiagai ir ikiteisminiam bylos nagrinėjimui. Europos žmogaus teisių teismas nustatė, kad vertimo žodžiu lygis privalo būti pakankamas ir kad išsamūs kaltinimai privalo būti asmeniui išdėstyti jam suprantama kalba (sprendimas *Brozicek prieš Italiją*[13]). Ne kaltinamasis, o teismo institucijos turi įrodyti, kad jis pakankamai gerai kalba teismo kalba[14]. Vertėjas žodžiu privalo būti kompetentingas, o teisėjas turi užtikrinti teisingą teismo procesą (sprendimas *Cuscani prieš Jungtinę Karalystę*[15]).

17. Direktyvos pasiūlymo projekte nustatyti minimalūs reikalavimai, ji pagrįsta EŽTK ir Europos žmogaus teisių teismo praktika. Komisijos surengtame daugiakalbystės ir vertėjų žodžiu rengimo diskusijų forume[16] parengta ataskaita su rekomendacijomis dėl vertimo žodžiu ir raštu kokybės. Ši ataskaita – tai diskusijų forumo, kurį 2008 m.

---

10 Žr. 2 išnašą.

11 *1978 m. lapkričio 28 d., serija A, Nr.°29.* „46. Taigi teismas nustatė, kad įprastą 6 straipsnio 3 dalies e punkto <...> sąvokos <...> „nemokamas“ reikšmę patvirtina 6 straipsnio dalykas ir tikslas. Teismas priėjo prie išvados, kad 6 straipsnio 3 dalies e punkte užtikrinta teisė reiškia kiekvieno asmens, kuris negali kalbėti teisme vartojama kalba arba jos nesupranta, teisę gauti nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą, vėliau nereikalaujant iš jo sumokėti vertimo žodžiu išlaidų.“

12 1989 m. gruodžio 19 d., serija A, Nr. 168.

13 1989 m. gruodžio 19 d., (10964/84) [1989], EŽTK 23.

14 „41. <…> Italijos teismo institucijos turėjo imtis veiksmų, kad jo laikytųsi ir užtikrintų 6 straipsnio 3 dalies a punkto (6-3-a straipsnis) reikalavimų laikymąsi, išskyrus atvejus, kai jos galėjo nustatyti, kad pareiškėjas iš tikrųjų pakankamai mokėjo italų kalbą, kad iš pranešimo suprastų laiško, kuriuo jis informuojamas apie jam pareikštus kaltinimus, turinį. Tokių įrodymų nėra byloje pateiktuose dokumentuose arba 1989 m. balandžio 23 d. apklaustų liudytojų parodymuose. Dėl to šiuo požiūriu buvo pažeistas 6 straipsnio 3 dalies a punktas (6-3-a straipsnis).“

15 2002 m. rugsėjo 24 d. Nr. 3277/96

16 http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/docs/FinalL_Reflection_Forum_Report_en.pdf.

surengė Vertimo žodžiu generalinis direktoratas, siekdamas nustatyti, ar yra poreikis imtis veiksmų, ir, jeigu taip, kokių veiksmų būtų galima imtis, susitikimų rezultatas. Forume prieita prie išvados, kad poreikis buvo, ir priimtos rekomendacijos, kaip pagerinti kompetentingų ir kvalifikuotų vertėjų žodžiu paslaugų teikimą baudžiamosiose bylose. Rekomendacijose įvardytas poreikis sudaryti teismo vertėjų žodžiu mokymo programą ir sukurti teismo vertėjų žodžiu akreditavimo, patvirtinimo bei registravimo sistemą.

18. Europos Komisijos Vertimo raštu generalinis direktoratas (DGT) ėmėsi iniciatyvos kurti Europos vertimo raštu magistro studijų (EMT) tinklą. Bendradarbiaujant su žymių akademikų ekspertų grupe sukurtas vertimo raštu universitetinių studijų orientacinis pagrindas, kurį sudaro šeši gebėjimai. 2009 m. rugsėjo mėn. DGT sukūrė aukšto lygio vertimo raštu magistro programų tinklą Europos Sąjungoje, kad užtikrintų aukšto lygio vertėjų rengimą, įskaitant specializuotą teisės srities vertimą, ir padidintų vertėjo profesijos vertę visose valstybėse narėse.

19. Prireikus galima tinkamai pasinaudoti Europos Sąjungos finansavimo galimybėmis ir paremti valstybių narių pastangas laikytis šio teisės akto reikalavimų, visų pirma susijusių su valstybės finansuojamomis vertimo raštu ir žodžiu priemonėmis.

4. SPECIALIOSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Taikymo sritis

19. Į taikymo sritį įeina baudžiamieji procesai ir bylos dėl Europos arešto orderio vykdymo. Direktyva taikoma visiems asmenis nuo momento, kai jiems pareikšti įtarimai dėl nusikalstamos veikos iki bylos užbaigimo (įskaitant apeliacinį procesą). Svarbu pažymėti, kad šiame pasiūlyme yra reglamentuojami su Europos arešto orderiu susiję atvejai, nes pamatiniu sprendimu dėl Europos arešto orderio šios teisės reglamentuojamos tik bendrąja prasme. Šiuo atžvilgiu pasiūlymu toliau plėtojamas EŽTK 5 straipsnis.

20. Kadangi Europos žmogaus teisių teismo praktikoje išaiškinta, kad EŽTK 6 straipsnis turėtų būti taikomas asmenims, kurie apklausiami dėl nusikaltimo padarymo, nesvarbu, ar jiems buvo pareikšti oficialūs kaltinimai, ši nuostata taip pat taikoma sulaikytiems arba laikinai sulaikytiems asmenims, kuriems pareikšti kaltinimai. Šios teisės pradeda galioti nuo momento, kai asmeniui pranešama, kad jis įtariamas padaręs nusikalstamą veiką.

2 straipsnis. Teisė į vertimą žodžiu

21. Šiame straipsnyje nustatytas pagrindinis principas, pagal kurį vertimas žodžiu turėtų būti suteikiamas tyrimo ir teisminio nagrinėjimo etapuose, t. y. policijos apklausos metu, teisme, tarpiniame teismo posėdyje arba nagrinėjant apeliacinius skundus. Tai apima vertimą žodžiu įtariamajam ar kaltinamajam asmeniui bendraujant su advokatu. Reikėtų sukurti sistemą, pagal kurią būtų galima nustatyti, ar asmeniui reikia vertėjo žodžiu, taip pat pagal kurią asmuo galėtų ginčyti sprendimą, kad vertėjo žodžiu nereikia, arba ginčyti vertimo žodžiu kokybę.

22. Tai visiškai galioja byloms dėl Europos arešto orderio.

3 straipsnis. Teisė į esminių dokumentų vertimą

23. Įtariamasis turi teisę į esminių dokumentų vertimą raštu, kad būtų užtikrintas teisingas teismo procesas. Sprendime *Kamasinski prieš Austriją*[17] Europos žmogaus teisių teismas nustatė, kad teisė į vertimą žodžiu taikoma „dokumentinei medžiagai“ ir kad kaltinamasis turėtų turėti pakankamai žinių apie jam iškeltą bylą, kad galėtų pats gintis[18]. Todėl baudžiamojo proceso esminiams dokumentams turėtų būti priskiriami oficialus kaltinimas arba kaltinamasis aktas ir kita susijusi dokumentinė medžiaga, pvz., pagrindinių liudytojų parodymai, reikalingi norint išsamiai suprasti „jam pareiškiamo kaltinimo pagrindą ir motyvus“ pagal EŽTK 6 straipsnio 3 dalies a punktą. Taip pat turėtų būti verčiama nutartis dėl sulaikymo arba dėl asmens laisvės apribojimo ir teismo nuosprendis, reikalingas asmeniui norint pasinaudoti apskundimo teise (EŽTK 7 protokolo 2 straipsnis). Jeigu dokumentai labai ilgi, gali būti išverčiamos tik svarbios dalys.

24. Bylose dėl Europos arešto orderio vykdymo Europos arešto orderis turėtų būti išverstas.

25. Asmuo taip pat gali atsisakyti teisės į vertimą raštu su sąlyga, kad jam prieš tai suteikta teisinė konsultacija.

4 straipsnis. Vertimo žodžiu ir raštu išlaidos

26. Šiame straipsnyje nustatyta, kad vertimo žodžiu ir raštu išlaidas turi padengti valstybė narė. Kaltinamojo teisė į nemokamą vertimą žodžiu net ir tuo atveju, jeigu jis nuteisiamas, nustatyta sprendime *Luedicke, Belkacem ir Koç prieš Vokietiją*[19].

5 straipsnis. Vertimo žodžiu ir raštu kokybė

27. Šiame straipsnyje nustatytas pagrindinis reikalavimas užtikrinti vertimo žodžiu ir raštu kokybę. Tokio pobūdžio rekomendacijas galima rasti daugiakalbystės ir vertėjų žodžiu rengimo diskusijų forumo ataskaitoje[20].

---

17 1989 m. gruodžio 19 d., serija A, Nr. 168.

18 „74. Teisė <...> į nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą taikoma ne tik žodiniams pareiškimams, padarytiems teisminio nagrinėjimo metu, bet ir dokumentinei medžiagai ir ikiteisminio tyrimo procese. 3 dalies e punkte (6-3-e straipsnis) pažymima, kad „nusikaltimo padarymu kaltinamas“ asmuo, kuris negali suprasti teisme vartojamos kalbos arba jos nemoka, turi teisę į nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą raštu arba žodžiu verčiant visus dokumentus arba pareiškimus jam iškeltoje byloje, kuriuos jam reikia suprasti arba išversti į teismo kalbą siekiant pasinaudoti teisingu teismo procesu. <...> Tačiau 3 dalies e punktu (6-3-e straipsnis) nereikalaujama kiekvieno dokumentinio įrodymo ar oficialaus bylos dokumento vertimo. Vertimo žodžiu pagalba turėtų suteikti kaltinamajam galimybę žinoti apie jam iškeltą bylą, gintis ir ypač pateikti teismui savo įvykių versiją. Atsižvelgiant į poreikį, kad 3 dalies e punktu (6-3-e straipsnis) užtikrinama teisė būtų reali ir veiksminga, kompetentingos institucijos privalo ne tik paskirti vertėją žodžiu, bet ir esant tam tikroms aplinkybėms ir požymiams, gali vėliau iki tam tikro laipsnio patikrinti vertimo žodžiu teisingumą (žr. teismo sprendimą *Artico*).“

19 „46. Taigi teismas nustatė, kad įprastą 6 straipsnio 3 dalies e punkto <...> sąvokos <...> „nemokamas“ reikšmę patvirtina 6 straipsnio dalykas ir tikslas. Teismas priėjo prie išvados, kad 6 straipsnio 3 dalies e punkte užtikrinta teisė reiškia kiekvieno asmens, kuris negali kalbėti teisme vartojama kalba arba jos nesupranta, teisę gauti nemokamą vertėjo žodžiu pagalbą, vėliau nereikalaujant iš jo sumokėti vertimo žodžiu išlaidų.“

20 Žr. 14 išnašą.

6 straipsnis. Regreso vengimo išlyga

28. Šio straipsnio tikslas – užtikrinti, kad nustatant bendrus būtiniausius standartus pagal šią direktyvą nebūtų sumažinami standartai kai kuriose valstybėse narėse ir kad būtų išlaikyti Europos žmogaus teisių konvencijoje, Pagrindinių teisių chartijoje ir kitose svarbiose tarptautinės teisės nuostatose nustatyti standartai. Valstybės narės išlaiko visišką laisvę nustatyti griežtesnius standartus negu numatyti šioje direktyvoje.

7 straipsnis. Įgyvendinimas

29. Pagal šį straipsnį reikalaujama, kad valstybės narės įgyvendintų direktyvą iki 20xx m. xx x d. ir kad iki šios datos išsiųstų Tarybai ir Komisijai nuostatų, kuriomis ji perkeliama į nacionalinę teisę, tekstą.

8 straipsnis. Ataskaita

30. Praėjus 12 mėnesių nuo įgyvendinimo, Komisija privalo pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinama, kiek valstybės narės ėmėsi šiai direktyvai įgyvendinti būtinų priemonių, prireikus kartu pateikti teisės aktų pasiūlymus.

9 straipsnis. Įsigaliojimas

31. Šiame straipsnyje nustatyta, kad direktyva įsigalios dvidešimtą dieną nuo jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

5. SUBSIDIARUMO PRINCIPAS

32. Pasiūlymo tikslo valstybės narės vienos negali deramai pasiekti, nes pasiūlymo tikslas – skatinti valstybių tarpusavio pasitikėjimą, todėl svarbu susitarti dėl visoje Europos Sąjungoje taikomų bendrų būtiniausių standartų. Pasiūlymu bus suvienodintos valstybių narių svarbiausios procesinės normos, susijusios su vertimu žodžiu ir raštu baudžiamajame procese, siekiant sustiprinti tarpusavio pasitikėjimą. Todėl pasiūlymas atitinka subsidiarumo principą.

6. PROPORCINGUMO PRINCIPAS

33. Pasiūlymas atitinka proporcingumo principą, nes juo nenumatoma nieko, kas nėra būtina Europos lygmeniu siekiant nustatyto tikslo ir ko reikia šiam tikslui pasiekti.

2010/0050 (COD)

Pasiūlymas

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA

dėl teisės į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese

EUROPOS PARLAMENTAS IR EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdami į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 82 straipsnio 2 dalį,

atsižvelgdami į Europos Komisijos pasiūlymą[21],

teisės akto pasiūlymą perdavus nacionaliniams parlamentams,

atsižvelgdami į Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę[22],

atsižvelgdami į Regionų komiteto nuomonę[23],

laikydamiesi įprastos teisėkūros procedūros,

kadangi:

(1) ES Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje užtikrinama teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, įskaitant teisę į teisinę pagalbą ir atstovavimą. Chartijos 48 straipsnyje užtikrinama pagarba nekaltumo prezumpcijai ir teisei į gynybą.

(2) Europos Sąjunga užsibrėžė tikslą puoselėti ir plėtoti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę. Remiantis 1999 m. spalio 15–16 d. Tamperėje posėdžiavusios Europos Vadovų Tarybos išvadomis, ypač jų 33 punktą, abipusio pripažinimo principas turėtų tapti teisminio bendradarbiavimo Europos Sąjungoje civilinėse ir baudžiamosiose bylose pagrindu.

(3) 2000 m. lapkričio 29 d. Taryba, vadovaudamasi Tamperės išvadomis, priėmė abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo baudžiamosiose bylose priemonių programą[24]. Priemonių programos įžangoje paaiškinama, kad abipusio pripažinimo principas „skirtas ne tik valstybių narių bendradarbiavimui stiprinti, bet ir asmens teisių apsaugai didinti“.

(4) Kad būtų galima įgyvendinti sprendimų baudžiamosiose bylose abipusio pripažinimo principą, valstybės narės turi pasitikėti viena kitos baudžiamosios teisės sistemomis. Abipusio pripažinimo principo įgyvendinimo laipsnis labai priklauso nuo įvairių

---

21 OL C ..., ..., p. …
22 OL C ..., ..., p. …
23 OL C ..., ..., p. …
24 OL C 12, 2001 1 15, p. 10.

kriterijų, kaip antai „<...> įtariamųjų teisių apsaugos mechanizmų“[25] ir bendrų būtiniausių standartų, reikalingų abipusio pripažinimo principo taikymui palengvinti.

(5) Abipusio pripažinimo principas gali būti taikomas veiksmingai tik pasitikėjimo sąlygomis, kai ne tik teismo institucijos, bet ir visi baudžiamojo proceso dalyviai pripažįsta kitų valstybių narių teismo institucijų sprendimus lygiaverčiais jų valstybių atitinkamiems teismo sprendimams, ir tai reiškia „pasitikėjimą ne tik vieno iš partnerių teisės normų tinkamumu, bet ir teisingu šių teisės normų taikymu“[26].

(6) Nors visos valstybės narės yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos šalys, patirtis rodo, kad savaime tai ne visada suteikia pakankamai pasitikėjimo kitų valstybių narių baudžiamosios teisės sistemomis.

(7) Sutarties 82 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė nustatyti tokias valstybėms narėms taikytinas minimalias taisykles, kokių reikia nuosprendžių ir teismo sprendimų tarpusavio pripažinimui bei policijos ir teisminiam bendradarbiavimui peržengiančio sienas pobūdžio baudžiamosiose bylose palengvinti. Nustačius bendrus būtiniausius standartus turėtų padidėti pasitikėjimas visų valstybių narių baudžiamosios teisės sistemomis, dėl to būtų sudarytos sąlygos teismams veiksmingiau bendradarbiauti tarpusavio pasitikėjimo sąlygomis.

(8) 2009 m. lapkričio 30 d. Taryba priėmė procesinių teisių veiksmų planą, kuriame Komisijos prašoma laipsniškai pateikti pasiūlymus dėl teisės į vertimą žodžiu ir raštu, teisės į informaciją apie teises, teisės į teisinę konsultaciją prieš bylos nagrinėjimą ir jos nagrinėjimo metu, sulaikyto asmens teisės informuoti šeimos narius, darbdavius ir konsulines įstaigas ir dėl pažeidžiamų įtariamųjų apsaugos.

(9) Šioje direktyvoje, kuri yra pirma priemonė pagal veiksmų planą, turėtų būti nustatyti bendri standartai, taikytini vertimui žodžiu ir raštu baudžiamajame procese siekiant padidinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą.

(10) Proceso kalbos nesuprantančių asmenų teisė į vertimą žodžiu ir raštu yra nustatyta EŽTK 6 straipsnyje, kaip išaiškinta Europos žmogaus teisių teismo praktikoje. Įgyvendinus direktyvą turėtų būti paprasčiau praktiškai taikyti šias teises siekiant užtikrinti teisę į teisingą bylos nagrinėjimą.

(11) Šioje direktyvoje nustatytos teisės taip pat turėtų galioti bylose dėl Europos arešto orderio vykdymo. Vykdančios valstybės narės turėtų užtikrinti vertimą žodžiu ir raštu visiems asmenims, nesuprantamiems proceso kalbos arba ja nekalbantiems, ir padengti vertimo išlaidas.

(12) Įtariamasis arba kaltinamasis turėtų galėti, *inter alia*, pateikti savo įvykių versiją savo advokatui, nurodyti parodymus, su kuriais jis nesutinka, ir supažindinti savo advokatą su visais faktais, kurie turėtų būti panaudoti jo gynybai.

(13) Turėtų būti galimybė peržiūrėti sprendimą, kad nereikia vertimo žodžiu ar raštu. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad įtariamasis arba kaltinamasis turėtų teisę ginčyti

---

[25] OL C 12, 2001 1 15, p. 10.
[26] COM (2000) 495, 2000 7 26, p. 4.

sprendimą, kad nereikia vertimo žodžiu, įskaitant atvejus, kai vertimo žodžiu ar raštu kokybė tokia prasta, kad galima laikyti, jog vertimo nėra.

(14) Nustačius pareigą rūpintis įtariamaisiais ar kaltinamaisiais, kurių padėtis yra potencialiai nepalanki, ypač dėl to, kad jie turi fizinių sutrikimų, turinčių įtakos jų gebėjimui veiksmingai bendrauti, prisidedama prie tinkamo teisingumo vykdymo. Todėl kompetentingos institucijos turėtų užtikrinti, kad šie asmenys galėtų veiksmingai pasinaudoti šioje direktyvoje nustatytomis teisėmis, skirdamos dėmesį galimam pažeidžiamumui, turinčiam įtakos jų gebėjimui suprasti procesą bei susikalbėti, ir imdamosi tinkamų veiksmų šioms teisėms užtikrinti.

(15) Siekiant proceso teisingumo būtina, kad esminiai dokumentai ar bent svarbios tokių dokumentų dalys įtariamajam ar kaltinamajam būtų išversti raštu. Esminiams dokumentams, kurie turi būti išversti, priskiriamas bet koks sprendimas, kuriuo asmeniui apribojama laisvė, kaltinimas ir (arba) kaltinamasis aktas, pagrindiniai dokumentiniai įrodymai ir teismo nuosprendis.

(16) Teisės į dokumentų vertimą raštu atsisakymas turėtų būti nedviprasmiškas ir galioti tik po to, kai suteikta teisinė konsultacija.

(17) Vertimo žodžiu ir raštu veiksmingumas turėtų būti užtikrinamas įvairiomis priemonėmis, pavyzdžiui, rengiant mokymus teisėjams, advokatams, prokurorams, policijos pareigūnams ir kitiems susijusiems teismo darbuotojams, kad būtų geriau suvokiama asmenų, kuriems reikia vertimo žodžiu, ir vertėjų žodžiu padėtis.

(18) Direktyvoje turėtų būti nustatytos minimalios taisyklės. Valstybės narės turėtų galėti išplėsti šioje direktyvoje nustatytų teisių taikymo sritį, kad suteiktų didesnę apsaugą, įskaitant šioje direktyvoje aiškiai nenurodytus atvejus. Apsaugos lygis neturėtų būti mažesnis nei Europos žmogaus teisių konvencijos nustatyti standartai, kaip išaiškinta Europos žmogaus teisių teismo praktikoje.

(19) Šioje direktyvoje gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažįstamų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje. Visų pirma šia direktyva siekiama puoselėti teisę į laisvę, teisę į teisingą bylos nagrinėjimą ir teises į gynybą, ir ji turi būti atitinkamai įgyvendinta.

(20) Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad šios direktyvos nuostatos, atitinkančios Europos žmogaus teisių konvencijoje įtvirtintas teises, būtų įgyvendintos paisant šių teisių, taip pat laikantis atitinkamos Europos žmogaus teisių teismo praktikos.

(21) Kadangi tikslo nustatyti bendrus būtiniausius standartus valstybės narės po vieną negali pasiekti nei centriniu, nei regioniniu ar vietos lygmeniu ir jį galima pasiekti tik Sąjungos lygmeniu, Europos Parlamentas ir Taryba gali imtis priemonių pagal subsidiarumo principą, kaip nurodyta Europos Sąjungos sutarties 5 straipsnyje. Pagal tame straipsnyje nustatytą proporcingumo principą šia direktyva neviršijama to, kas būtina nurodytam tikslui pasiekti.

(22) Pagal Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos laisvės, saugumo ir teisingumo srityje, pridedamo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, 1, 2, 3 ir 4 straipsnius Jungtinė Karalystė ir Airija pranešė apie pageidavimą dalyvauti priimant ir taikant šią direktyvą. / [Nepažeidžiant Protokolo dėl Jungtinės Karalystės

ir Airijos pozicijos laisvės, saugumo ir teisingumo srityje 4 straipsnio Jungtinė Karalystė ir Airija nedalyvaus priimant šią direktyvą, ji nebus joms privaloma ar taikoma][27]. Pagal Protokolo dėl Danijos pozicijos, pridedamo prie Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo, 1 ir 2 straipsnius Danija nedalyvauja priimant šią direktyvą, todėl ji nėra jai privaloma ar taikoma.

PRIĖMĖ ŠIĄ DIREKTYVĄ:

1 straipsnis
Dalykas ir taikymo sritis

1. Šioje direktyvoje nustatytos taisyklės, susijusios su teisėmis į vertimą žodžiu ir raštu baudžiamajame procese ir bylose dėl Europos arešto orderio vykdymo.

2. Valstybės narės turėtų užtikrinti, kad 1 dalyje nurodytos teisės būtų taikomos visiems asmenims nuo momento, kai valstybės narės kompetentinga institucija praneša tam asmeniui, kad jis įtariamas padaręs baudžiamąją veiką, iki proceso pabaigos.

2 straipsnis
Teisė į vertimą žodžiu

1. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamajam ar kaltinamajam, kuris nesupranta baudžiamojo proceso kalbos arba ja nekalba, būtų nedelsiant teikiamos vertimo žodžiu paslaugos, kurios būtų pakankamai kokybiškos teisingam baudžiamajam procesui užtikrinti. Verčiama žodžiu per šį procesą ikiteisminio tyrimo ir teismo institucijose, įskaitant policijos apklausą, taip pat per visus būtinus įtariamojo susitikimus su advokatu, per visus teismo posėdžius ir per būtinus tarpinius posėdžius.

2. Valstybės narės užtikrina, kad prireikus įtariamajam būtų išversta žodžiu baudžiamajame procese suteikta teisinė konsultacija.

3. Valstybės narės užtikrina, kad būtų sukurta procedūra, pagal kurią nustatoma, ar įtariamasis arba kaltinamasis supranta ir moka baudžiamojo proceso kalbą.

4. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamasis arba kaltinamasis turėtų teisę ginčyti sprendimą, kad vertimo žodžiu nereikia.

5. Teisė į vertimą žodžiu taip pat apima pagalbą asmenims, turintiems kalbos arba klausos sutrikimų.

6. Procesuose, susijusiuose su Europos arešto orderio vykdymu, valstybės narės užtikrina, kad visiems juose dalyvaujantiems asmenims, kurie nesupranta proceso kalbos ir ja nekalba, būtų verčiama žodžiu.

---

[27] Galutinis šios direktyvos konstatuojamosios dalies tekstas priklausys nuo to, kokios pozicijos Jungtinė Karalystė ir Airija iš tikrųjų laikysis pagal protokolo Nr. 21 nuostatas.

3 straipsnis

Teisė į esminių dokumentų vertimą raštu

1. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamajam ar kaltinamajam, kuris nesupranta baudžiamojo proceso kalbos arba ja nekalba, būtų nedelsiant teikiamos visų esminių dokumentų vertimo raštu paslaugos, kurios būtų pakankamai kokybiškos teisingam baudžiamajam procesui užtikrinti.

2. Esminiams dokumentams, kurie turi būti išversti, priskiriama įsakymas sulaikyti, kuriuo asmeniui apribojama laisvė, kaltinimas ir (arba) kaltinamasis aktas, pagrindiniai dokumentiniai įrodymai ir teismo nuosprendis.

3. Įtariamasis ar kaltinamasis arba jo advokatas gali pateikti pagrįstą prašymą išversti papildomus dokumentus, įskaitant įtariamojo advokato rašytinę teisinę konsultaciją.

4. Valstybės narės užtikrina, kad įtariamasis ar kaltinamasis turėtų teisę ginčyti sprendimą, kad vertimo raštu nereikia.

5. Procesuose, susijusiuose su Europos arešto orderio vykdymu, valstybės narės užtikrina, kad visiems juose dalyvaujantiems asmenims, kurie nesupranta kalbos, kuria parengtas Europos arešto orderis, būtų išverstas minėtas dokumentas.

6. Pagal šį straipsnį teisę į dokumentų vertimą raštu turintis asmuo gali šios teisės atsisakyti gavęs teisinę konsultaciją šiuo klausimu.

4 straipsnis

Valstybių narių pareiga padengti vertimo žodžiu ir raštu išlaidas

Valstybės narės padengia vertimo žodžiu ir raštu išlaidas, patirtas taikant 2 ir 3 straipsnius, nesvarbu kokia proceso baigtis.

5 straipsnis

Vertimo žodžiu ir raštu veiksmingumas

1. Žodžiu ir raštu verčiama taip, kad įtariamasis arba kaltinamasis galėtų visapusiškai pasinaudoti savo teisėmis.

2. Valstybės narės rengia mokymus teisėjams, advokatams, prokurorams, policijos pareigūnams ir kitiems atitinkamiems teismo darbuotojams, siekdamos užtikrinti įtariamųjų gebėjimą suprasti procesą ir geriau suvokti vertėjų žodžiu ir raštu vaidmenį.

6 straipsnis

Regreso vengimo išlyga

Direktyvos nuostatos negali būti aiškinamos kaip ribojančios arba nukrypstančios nuo kokių nors teisių ir procesinių garantijų, kurios gali būti užtikrinamos pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, ES pagrindinių teisių chartiją, kitas svarbias tarptautinės teisės nuostatas arba kurios nors valstybės narės įstatymus, kuriuose nustatyta didesnė apsauga.

7 straipsnis
Įgyvendinimas

1. Valstybės narės priima įstatymus ir kitus teisės aktus, kuriais, įsigaliojusiais iki …* [*–24 mėnesiai po šios direktyvos įsigaliojimo datos], įgyvendinama ši direktyva.

2. Priimdamos šias priemones, valstybės narės daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Nuorodos darymo būdus nustato valstybės narės.

3. Valstybės narės perduoda Komisijai pagal šią direktyvą joms nustatytų įpareigojimų perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatų tekstus kartu su lentele, kurioje parodoma šios direktyvos ir priimtų nacionalinių nuostatų atitiktis.

8 straipsnis
Ataskaita

Komisija iki ……. [*praėjus 36 mėnesiams nuo šios direktyvos paskelbimo Oficialiajame leidinyje*] privalo pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą, kurioje įvertinama, kiek valstybės narės ėmėsi šiai direktyvai įgyvendinti būtinų priemonių, prireikus kartu pateikti teisės aktų pasiūlymus. Ataskaitoje taip pat aptariamas priemonių, kurių valstybės narės ėmėsi pagal šią direktyvą, būsimas poveikis išlaidoms.

9 straipsnis
Įsigaliojimas

Ši direktyva įsigalioja dvidešimtą dieną nuo jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

10 straipsnis

Ši direktyva skirta valstybėms narėms pagal Sutartis.

Priimta Briuselyje

Europos Parlamento vardu	*Tarybos vardu*
Pirmininkas	*Pirmininkas*